

JUSTIITS- JA DIGIMINISTEERIUM

Signe Mäesarapuu
Tervise Arengu Instituut
signe.maesarapuu@tai.ee

Teie 18.06.2025
Meie 03.07.2025 nr 2-6/25-5312-2

Vastus selgitustaotlusele

Olete pöördunud Justiits-ja Digiministeeriumi poole sooviga saada selgitust isikuandmete kaitse seaduse (IKS) § 6 lg 4 kohta, täpsemalt soovite selgitusi eetikakomitee ülesannete, pädevuse ja kohustuste osas teadusuuringu kontrollimisel, milles kasutakse eriliiki isikuandmeid.

Vastuseks Teie küsimusele selgitame, et IKS § 6 lg 4 kohaselt kontrollib eetikakomitee §-is 6 toodud tingimuste täitmist. IKS § 6 lg 1 kohaselt tuleb teadusuuringus isiku nõusolekuta töödelda isikuandmeid pseudonüümitud või samaväärset andmekaitse taset võimaldaval kujul. Lg 2 kohaselt peavad andmed olema pseudonüümitud või muul viisil viidud kujule, millega isikut ei ole võimalik tuvastada. Seega peab eetikakomitee kontrollima, et pseudonüümimine viiakse läbi viisil, mis tegelikult ka ei võimalda isikut tuvastada ning ei piisa üksnes isikukoodi asendamist muu koodiga. Pseudonüümimise all tuleb mõista isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) art 4 punktis 5 sätestatud, mille kohaselt on pseudonüümiseerimine isikuandmete töötlemine sellisel viisil, et isikuandmeid ei saa enam täiendavat teavet kasutamata seostada konkreetse andmesubjektiga, tingimusel et sellist täiendavat teavet hoitakse eraldi ja andmete tuvastatud või tuvastatava füüsilise isikuga seostamise vältimise tagamiseks võetakse tehnilisi ja korralduslikke meetmeid.

Seega vastus Teie esimesele küsimusele, kas eetikakomitee peab teadustöö puhul hindama ka isikuandmete psedonüümimise metoodikat, psedonüümimise võtme hoiustamist, andmete üleandmist andmekogu vastutavalt/volitatud töötlejalt uurijatele, andmete linkimist teiste andmekogude või kogutud andmetega, on jah, sest vastasel juhul ei ole võimalik tagada, et andmeid töödeldakse kujul, mis ei võimalda isiku tuvastamist, ning tagada, et pseudonüümimine vastab IKÜM art 4 punktis 5 sätestatule.

IKS seletuskirjas on selgitatud, et teadusuuringud peavad järgima §-s 6 lõikes 3 toodud nõudeid. See tähendab, et teadustöö vms tegija peab tagama, et lõikes 3 ja muud IKÜM-is toodud tingimused oleksid täidetud. Sellest võib järeldada, et kui seadusandja on näinud ette olukorra, kus teadusuuringus töödeldakse eriliiki isikuandmeid, peab eetikakomitee kontrollima, et teadusuuringu tegija täidaks nii IKS § 6 kui ka IKÜM-is tootud nõudeid (art 5), sh kontrollima, et oleks täidetud eesmärgipärasuse ja minimaalsuse põhimõtted. Andmete säilitustähtaegade hindamine on osa eesmärgipärasuse ja minimaalsuse põhimõtte järgimisest, et andmeid töödeldakse üksnes niikaua kui on vaja eesmärgi, so teadusuuringu läbiviimiseks ja vajadusel ka valideerimiseks, saavutamiseks.

IKÜM põhjenduspunktis 50 on selgitatud et isikuandmete töötlemine muudel eesmärgil kui need, milleks isikuandmed algselt koguti, peaks olema lubatud üksnes juhul, kui töötlemine on kooskõlas eesmärkidega, mille jaoks isikuandmed algselt koguti. Sellisel juhul ei ole nõutav, et õiguslik alus oleks erinev õiguslikust alusest, mis võimaldas isikuandmete kogumist. Kui töötlemine on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks, võib liidu või liikmesriigi õiguses kindlaks määrata ja täpsustada need ülesanded ja eesmärgid, mille puhul tuleks pidada edasist töötlemist eesmärkidele vastavaks ja seaduslikuks. Eesti on IKS §-iga 6 loonud

õigusliku aluse teadusuuringutes andmete töötlemisele selleks olukorraks kui eriseadusega ei ole tehtava uuringu eesmärgid ja isikuandmete töötlemise ulatus sätestatud.

Selgitame, et IKÜM art 89 kohaselt isikuandmete töötlemise suhtes avalikes huvides toimuva teadusuuringute eesmärgil kohaldatakse asjakohaseid kaitsemeetmeid andmesubjekti õiguste ja vabaduste kaitseks kooskõlas IKÜM-iga. Nende kaitsemeetmetega tagatakse tehniliste ja korralduslike meetmete olemasolu, eelkõige selleks, et tagada võimalikult väheste andmete kogumise põhimõtte järgimine.

Selgitame, et IKS § 6 ei ole erand, et IKÜM-i kohaldama ei peaks, vaid on teadusuuringus isikuandmete töötlemise õiguslikuks aluseks, milles mh on ette nähtud ka täiendavad kaitsemeetmed (tingimused), mis peavad lisaks IKÜM nõuetele täidetud olema. IKÜM pp 52 kohaselt on isikuandmete eriliikide töötlemise keelust lubatud kõrvale kalduda juhul, kui see on sätestatud liidu või liikmesriigi õiguses, ja eeldusel, et kehtestatakse asjakohased kaitsemeetmed, et kaitsta isikuandmeid ja muid põhiõigusi. IKS § 6 lg 4 sätestatud eetikakomitee kontroll on siinkohal täiendavaks kaitsemeetmeks. IKS § 6 ei kitsenda IKÜM-i kohaldamisala, seetõttu tuleb järgida ja eetikakomiteel kontrollida mh ka IKÜM-is sätestatud eesmärgipärasuse ja minimaalsuse põhimõtete täitmist.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kristel Niidas
nõunik

Kristel.Niidas@justdigi.ee